

การออกแบบลวดลายและบรรจุภัณฑ์ฝ้าย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มศรีนาคาโมเดล ตำบลบ้านนา อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง

อัฐพล เทพยา^{1*} สมักร แก้วสุกแสง² ทิพย์ทิศา สัมพันธ์มิตร³ นินนาท์ จันทรสุรีย์³

ศรชัย อินทะไชย³ และอาณัฐ คีร์รัฐนิคม³

¹คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

²คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ

³คณะวิทยาศาสตร์และนวัตกรรมดิจิทัล มหาวิทยาลัยทักษิณ

*Corresponding author: auttaphon@tsu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการลวดลายฝ้าย้อมสีธรรมชาติและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ฝ้าย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มศรีนาคาโมเดล ตำบลบ้านนา อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง 2) ออกแบบและพัฒนาลวดลายฝ้าย้อมสีธรรมชาติและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ฝ้าย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มศรีนาคาโมเดล ตำบลบ้านนา อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อลวดลายฝ้าย้อมสีธรรมชาติและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ฝ้าย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มศรีนาคาโมเดล ตำบลบ้านนา อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการจัดสนทนากลุ่ม และการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มศรีนาคาโมเดลต้องการให้ออกแบบลวดลายผ้าและบรรจุภัณฑ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยสามารถออกแบบลวดลายผ้าได้ 3 ลาย ได้แก่ 1) ลายดอกขมิ้นศรีนาคา 2) ลายดอกไม้ป่าเขาคราม และ 3) ลายผลไม้เขาคราม ส่วนบรรจุภัณฑ์ออกแบบได้ 2 รูปแบบ คือแบบกล่องและแบบถุง โดยใช้วัสดุกระดาษ ลวดลายบรรจุภัณฑ์ที่ออกแบบมี 3 ลาย ได้แก่ 1) ลายธรรมชาติพันธุ์ไม้เขาคราม 2) ลายสีของธรรมชาติ และ 3) ลายดอกไม้เขาคราม ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อลวดลายฝ้าย้อมสีธรรมชาติและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ฝ้าย้อมสีธรรมชาติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด การวิจัยครั้งนี้จึงเป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนาลวดลายฝ้าย้อมสีธรรมชาติและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ฝ้าย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มศรีนาคาโมเดล ที่ช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า รวมถึงการต่อยอดไปสู่การพัฒนาเชิงพาณิชย์ ตลอดจนการสร้างความเข้มแข็งและการตระหนักรู้ของคนในชุมชน หน่วยงาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้เล็งเห็นถึงอัตลักษณ์และคุณค่าของทรัพยากรท้องถิ่น

คำสำคัญ : 1. การออกแบบลวดลายและบรรจุภัณฑ์ 2. ฝ้าย้อมสีธรรมชาติ 3. ศรีนาคาโมเดล

**Designing patterns and packaging for naturally dyed fabrics, Srinaka Model Group,
Ban Na Subdistrict, Srinagarindra District, Phatthalung Province**

Auttaphon Theppaya^{1*}, Samak Kaewsuksaeng², Thipthiwa Sampanthamit³, Ninna Jansoon³,
Sonchai Intachai³, and Anut Kiriratnikom³

¹*Faculty of Fine and Applied Arts, Thaksin University, Songkhla 90000, Thailand*

²*Faculty of Technology and Community Development, Thaksin University,
Phatthalung 93210, Thailand*

³*Faculty of Science and Digital Innovation, Thaksin University,
Phatthalung 93210, Thailand*

^{*}*Corresponding author: auttaphon@tsu.ac.th*

Abstract

The objectives of this study were: 1) to study the problems and needs related to naturally dyed fabric patterns and packaging for naturally dyed fabric products from Srinaka Model Group, Ban Na Subdistrict, Srinagarindra District, Phatthalung Province; 2) to design and develop these patterns and packaging; and 3) to assess the satisfaction of the target group with the designs. The study used a mixed research approach, including qualitative methods (interviews and focus groups) and quantitative methods (satisfaction questionnaires). The research results showed that the group wanted designs reflecting local identity. In this study, the researchers designed three fabric patterns: 1) Srinaka turmeric flower, 2) Khao Khram wildflower, and 3) Khao Khram fruit. Two packaging formats were also created: a box and a bag, both made from paper. The three packaging patterns were: 1) Khao Khram natural plant, 2) natural color, and 3) Khao Khram flower. The target group expressed the highest level of satisfaction with the designs. This research provides guidelines for designing and developing naturally dyed fabric patterns and packaging for products from Srinaka Model Group, enhancing the value to the products. It also supports commercial development and strengthens community awareness, enabling stakeholders to recognize the identity and value of local resources.

Keywords: 1. Pattern and packaging design 2. Naturally dyed fabrics 3. Srinaka Model

บทนำ

ในช่วงเวลาที่ผ่านมาโครงการวิจัยและนวัตกรรมแก้ปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและยั่งยืนจังหวัดพัทลุง ภายใต้วรรณบัตรของมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยในพื้นที่จังหวัดพัทลุง เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2564 จากการดำเนินงานค้นหาและสอบทานคนจนระดับพื้นที่ครอบคลุมทั้งจังหวัดพัทลุง มีข้อค้นพบที่สำคัญในบริบทของจังหวัดพัทลุงว่า มีทุนทางสังคมเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ คนจนจำนวนหนึ่งหล่นหายจากระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า และยังไม่มียุทธศาสตร์ทางการสังคมมาคุ้มครองต่อความจำเป็นในการดำรงชีวิตของคนในพื้นที่ จึงอาจส่งผลทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนที่ตรงเป้าหมายได้ การขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่และแก้ไขปัญหาความยากจนที่เหมาะสมในการออกแบบโมเดลแก๊จน (Operating Model: OM) ด้วยรูปแบบการพัฒนา “โมเดลแก๊จนสวัสดิการชุมชนเกื้อกูล : คนเมืองลุงไม่ทอดทิ้งกัน” นั้น เป็นกลไกระดับพื้นที่ที่สำคัญในการสร้างโอกาสให้คนจนมีหลักประกันคุ้มครองทางสังคม และสามารถผลักดันการพัฒนาด้านอาชีพให้แก่ทั้งสมาชิกกองทุนสวัสดิการและกลุ่มคนจนเป้าหมาย

จากโครงการวิจัยและนวัตกรรมแก้ปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและยั่งยืนจังหวัดพัทลุงนี้ คณะผู้วิจัยได้สร้างโมเดลกระบวนการเรียนรู้เพิ่มทักษะการดำรงชีวิตของคนจนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนตามสภาพบริบทพื้นที่ที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากสวัสดิการชุมชน โดยเลือกพื้นที่ตำบลบ้านนา อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง เป็นโมเดลหรือนวัตกรรมแก๊จนซึ่งเป็นโครงการนำร่อง (pilot project) ภายใต้อำเภอ “ศรีนครินทร์โมเดล” เน้นการสร้างคุณค่าร่วมและการทำงานแบบ Joint venture ระดับพื้นที่ทั้งภาคประชาสังคม (กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบ้านนาและวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่) ภาคสถาบันการศึกษา (มหาวิทยาลัยทักษิณ) หน่วยงานภาครัฐ (สำนักงานพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลบ้านนา อำเภอศรีนครินทร์) ภาคการสื่อสารสาธารณะ ผ่านกระบวนการชุมชนอย่างมีส่วนร่วมซึ่งมีแนวทางการขับเคลื่อนโมเดลแก๊จนให้เหมาะสมกับศักยภาพของกลุ่มคนจนเป้าหมายสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และเป็นพื้นที่ต้นแบบการยกระดับสวัสดิการชุมชนให้แก่ชุมชนอื่นต่อไป โดยการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพให้แก่กลุ่มคนจนเป้าหมายด้านหัตถกรรม (ผ้าพิมพ์ลายย้อมสีธรรมชาติ) มีการนำความรู้งานวิจัย วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการนำนวัตกรรมสังคมของมหาวิทยาลัยทักษิณ

ผสานกับความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชุมชน มาออกแบบโมเดลแก๊จน และให้คนจนอยู่ในห่วงโซ่คุณค่าการผลิต (pro-poor value chain) มีส่วนร่วมในการพัฒนาความรู้ Reskills, Upskills และเพิ่ม New skills เพื่อเติมความรู้และเสริมสร้างทักษะด้านใหม่ ๆ แก่กลุ่มเป้าหมาย ดังนั้นการวิจัยเรื่อง การออกแบบลวดลายและบรรจุภัณฑ์ผ้าย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มศรีนครินทร์โมเดล ตำบลบ้านนา อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง จึงเป็นผลจากกระบวนการดำเนินงานของ “ศรีนครินทร์โมเดล” ซึ่งเป็นการสานต่อการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องจากโครงการวิจัยเรื่อง “โมเดลแก๊จนสวัสดิการชุมชนเกื้อกูล : คนเมืองลุงไม่ทอดทิ้งกัน” ปี 2565 เป็นปฏิบัติการโมเดลแก๊จนในพื้นที่ตำบลบ้านนา อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนให้แก่กลุ่มคนจนเป้าหมายในชุมชน โดยเป็นการเสริมทักษะทางด้านอาชีพ การทำผ้ามัดย้อมและผ้าบาติกพิมพ์ลาย การปฏิบัติการศรีนครินทร์โมเดลมีจุดมุ่งหมายที่จะเพิ่มทักษะให้กับคน สร้างองค์ความรู้และสร้างการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนเพื่อช่วยเหลือกลุ่มคนจนเป้าหมายให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และสามารถเข้าถึงสวัสดิการชุมชนให้ได้ในอนาคต ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการลวดลายผ้าย้อมสีธรรมชาติและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มศรีนครินทร์โมเดล ตำบลบ้านนา อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง การออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าย้อมสีธรรมชาติ และบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มศรีนครินทร์โมเดล เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพการทำผ้ามัดย้อมจากสีธรรมชาติและการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มศรีนครินทร์โมเดลด้วยบรรจุภัณฑ์ที่ดึงดูดความสนใจ มีความแตกต่าง สะท้อนเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ และความสวยงามของธรรมชาติท่ามกลางภูมิณีเวศที่เป็นภูเขา ตลอดถึงความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณที่เป็นทรัพยากรของท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการลวดลายผ้าย้อมสีธรรมชาติและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มศรีนครินทร์โมเดล ตำบลบ้านนา อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าย้อมสีธรรมชาติ และบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มศรีนครินทร์โมเดล ตำบลบ้านนา อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อลวดลายผ้าย้อมสีธรรมชาติและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มศรีนาคาโมเดล ตำบลบ้านนา อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยและคณะได้ประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมชุมชนของ อัฐพล เทพยา และอนุชา พงษ์เกษร (Theppaya & Pangkesorn, 2023) ที่กล่าวถึงนวัตกรรมชุมชนที่เป็นสิ่งใหม่ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการต่อยอดจากทุนวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของผู้นำและคนในชุมชน ที่จะร่วมกันเปลี่ยนแปลงและพัฒนาชุมชนไปในทิศทางที่ดีขึ้น มีประโยชน์และคุณค่าต่อชุมชน เนื่องจากกลุ่มศรีนาคาโมเดลต้องการสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่เพิ่มขึ้น ผู้วิจัยและคณะจึงได้เล็งเห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรและวัฒนธรรมชาติที่สามารถนำมาสร้างลวดลายและใช้เป็นวัสดุหลักในการออกแบบลวดลายผ้าย้อมสีธรรมชาติ เช่น กาบหมาก ขมิ้นชัน หักกล้วยป่า ใบมังคุด ใบหูกวาว แก่นจำปาตะ ขี้เลื่อยต้นเทียม เปลือกกระโดน เปลือกมะพร้าว เป็นต้น อีกทั้งในกระบวนการออกแบบ เน้นการสร้างลวดลายที่ไม่ซับซ้อน ยึดหลักที่ชาวบ้านสามารถทำได้จริงและต่อยอดพัฒนาได้ในอนาคต เลือกใช้ลวดลายที่เป็นธรรมชาติจากทรัพยากรของชุมชนและเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ตลอดจนการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุก ๆ กระบวนการ นอกจากนี้จากการศึกษางานวิจัยของ วราภรณ์ บันเล็งลอย, กัญญาณัฐ ทรวงถูก, และพรพิริยา ลาดหนองซุ่น (Banlengloi, Suungthuk, & Ladnongkhun, 2022) เกี่ยวกับการออกแบบเสื้อผ้าจากผ้าพิมพ์ลวดลายด้วยพืชพรรณไม้ ซึ่งในกระบวนการพิมพ์ลายผ้าได้ใช้ลวดลายจากใบไม้ ดอกไม้ และพืชพรรณไม้ต่าง ๆ จากธรรมชาติ นำมาจัดเรียงบนผ้า ทำให้สีและลวดลายกระจายบนผ้าเกิดความสวยงามและสามารถนำไปใช้งานได้จริง และงานวิจัยของ ดิณณา อุดม (Udom, 2023) เกี่ยวกับอัตลักษณ์ลวดลายผ้าด้วยสีครามธรรมชาติสู่การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจังหวัดสงขลา ซึ่งในกระบวนการออกแบบได้ศึกษาวัฒนธรรมและสถานที่สำคัญในชุมชนเก่าของเมืองสงขลา แล้วนำมาออกแบบเป็นลวดลาย ใช้สีครามธรรมชาติจากใบครามนำลวดลายไปใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ได้แก่ กระเป๋า รองเท้า หมวก ผ้า เสื้อ กางเกง รวมเป็น 1 คอลเลกชันสำหรับเป็นต้นแบบของที่ระลึกย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

จากการศึกษาผลการดำเนินงานในโครงการวิจัย เรื่อง “โมเดลแก๊จนสวัสดิการชุมชนเกื้อกูล : คนเมืองลุงไม่ทอดทิ้งกัน” ปี 2565 เป็นปฏิบัติการโมเดลแก๊จนในพื้นที่ตำบลบ้านนา อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนให้แก่กลุ่มคนจน ผู้วิจัยและคณะจึงมีความสนใจที่จะต่อยอดงานวิจัยดังกล่าว จึงได้ศึกษาสภาพบริบทของพื้นที่ สภาพปัญหา ความต้องการ ตลอดจนแนวคิดในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มจากงานวิจัยที่ผู้วิจัยดำเนินการสำเร็จมาแล้ว ได้แก่ โครงการนวัตกรรมมรดกภูมิปัญญาอาหารพื้นถิ่นสำหรับलगาสงขลาจังหวัดชายแดนภาคใต้ และโครงการการสร้างตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ในชุมชน มาเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยเริ่มจากการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มศรีนาคาโมเดล 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ สภาพบริบทของพื้นที่ สภาพปัญหา ความต้องการ และแนวคิดการออกแบบ จากนั้นจึงนำไปสู่กระบวนการออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าย้อมสีธรรมชาติและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มศรีนาคาโมเดล แล้วจึงสำรวจความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อลวดลายผ้าย้อมสีธรรมชาติและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มศรีนาคาโมเดล ดังภาพที่ 1

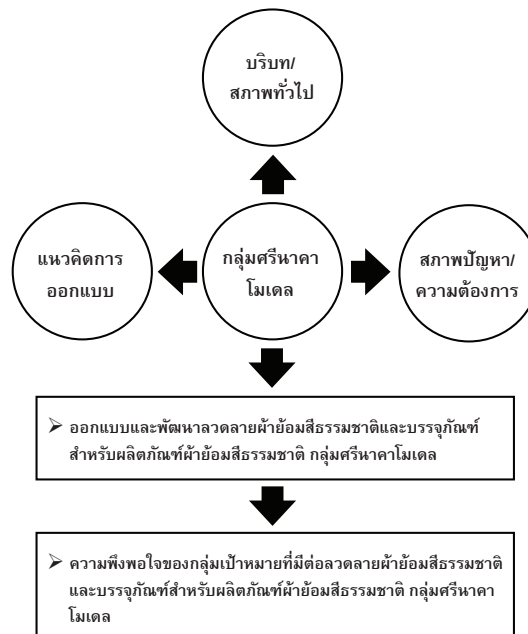
วิธีดำเนินการวิจัย

1. งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ได้แก่ การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิดทฤษฎี เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ และการจัดสนทนากลุ่ม (focus group) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และร่วมนำเสนอความคิดเห็นในการออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าและบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มศรีนาคาโมเดล และใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) เพื่อประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อลวดลายผ้าและบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มศรีนาคาโมเดล

2. พื้นที่ในการวิจัย เลือกศึกษาจากกลุ่มศรีนาคาโมเดล ตำบลบ้านนา อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นชุมชนที่เป็นกลุ่มพื้นที่เป้าหมายในกระบวนการดำเนินงานของ “ศรีนาคาโมเดล” เป็นการสานต่อการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องจากโครงการวิจัยเรื่อง โมเดลแก๊จนสวัสดิการชุมชนเกื้อกูล : คนเมืองลุงไม่ทอดทิ้งกัน ปี 2565 เป็นปฏิบัติการ

โมเดลแก๊จในพื้นที่ตำบลบ้านนา อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนให้แก่กลุ่มคนจนเป้าหมาย

ในชุมชน โดยเป็นการเสริมทักษะทางด้านอาชีพการทำผ้ามัดย้อมและผ้าบาติกพิมพ์ลาย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

3. กลุ่มเป้าหมาย มีดังนี้

3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกจากกลุ่มศรีนครินาโมเดลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการตลาดลายผ้าและบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มศรีนครินาโมเดล ได้แก่ ประธาน รองประธาน และสมาชิกกลุ่มศรีนครินาโมเดล ตำบลบ้านนา อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง รวมจำนวน 10 คน

3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนาตลาดลายผ้าและบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มศรีนครินาโมเดล ได้แก่ ประธาน รองประธาน สมาชิกกลุ่มศรีนครินาโมเดล นักวิชาการด้านทัศนศิลป์และการออกแบบ และตัวแทนจากชุมชน ที่ร่วมสนทนากลุ่ม รวมจำนวน 10 คน

3.3 กลุ่มตัวอย่างเพื่อรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจที่มีต่อตลาดลายผ้าและบรรจุภัณฑ์กลุ่มศรีนครินาโมเดล ได้แก่ 1) สมาชิกกลุ่มศรีนครินาโมเดล จำนวน 15 คน 2) ชาวบ้านในชุมชน จำนวน 10 คน 3) นักวิชาการด้านทัศนศิลป์และการออกแบบ จำนวน 5 คน 4) สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจในเครือข่าย จำนวน 10 คน และ 5) นักท่องเที่ยว/ลูกค้า จำนวน 10 คน รวมจำนวน 50 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยใช้เกณฑ์ คือ เป็นผู้มี ความรู้ ความเข้าใจ และสนใจในการให้ข้อมูลและความคิดเห็นในการวิจัย

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) การสนทนากลุ่ม (focus group) และแบบสอบถาม (questionnaires)

4.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ประธาน รองประธาน และสมาชิกกลุ่มศรีนครินาโมเดล ตำบลบ้านนา อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยใช้เกณฑ์ คือ ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถให้ข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มศรีนครินาโมเดล ดำรงตำแหน่งเป็นประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม หรือเป็นสมาชิกของกลุ่ม ตลอดถึงมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกลุ่มมาอย่างต่อเนื่องและเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ จำนวน 10 คน

4.2 การสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ประธาน รองประธาน สมาชิกกลุ่มศรีนครินาโมเดล นักวิชาการด้านทัศนศิลป์และการออกแบบ และตัวแทนจากชุมชน จำนวน 10 คน

4.3 แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อตลาดลายผ้าและบรรจุภัณฑ์กลุ่มศรีนครินาโมเดล แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านตลาดลายผ้า และด้านบรรจุภัณฑ์ ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรง (validity) ตรวจสอบความถูกต้อง

โดยผู้เชี่ยวชาญ และหาความเชื่อมั่น (reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient-alpha) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 จากนั้นนำแบบสอบถามมาแก้ไขปรับปรุงอีกครั้ง ก่อนนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายต่อไป

5. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มศรีนาคาโมเดล และข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) แยกรายละเอียดและประเด็นที่สำคัญที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

6. การนำเสนอผลการวิจัยและการถ่ายทอดองค์ความรู้ เมื่อสังเคราะห์ความรู้ที่ได้จากกระบวนการวิจัยให้อยู่ในรูปแบบขององค์ความรู้ที่ชัดเจนแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำเสนอผลการวิจัยต่อกลุ่มศรีนาคาโมเดล หน่วยงานภาครัฐ ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มศรีนาคาโมเดล และชุมชน ตลอดจนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แม่พิมพ์และการออกแบบลวดลาย การสร้างกิจกรรมร่วมกับโรงเรียน ผู้ประกอบการ และเครือข่ายชุมชนในพื้นที่ เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีทักษะและความรู้เกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าและบรรจุภัณฑ์ต่อไป

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาและความต้องการลวดลายผ้าย้อมสีธรรมชาติและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มศรีนาคาโมเดล

จากการลงพื้นที่สำรวจและสัมภาษณ์กับสมาชิกกลุ่มศรีนาคาโมเดล พบว่า กลุ่มศรีนาคาโมเดลมีพืชพรรณที่เป็นทรัพยากรท้องถิ่นที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ยางพารา ผลไม้ ดอกไม้ป่า และขมิ้น ซึ่งมีสีสันทันที่สามารถนำมาเป็นวัตถุดิบในการทำผืนผ้าสำหรับการย้อมผ้าในชุมชนได้ ดังนั้น กลุ่มศรีนาคาโมเดลจึงได้มีการนำวัตถุดิบธรรมชาติในท้องถิ่น ได้แก่ ขมิ้น หัวกล้วยป่า ใบมังคุด ใบหูกวา แก่นจำปาตะ ขี้เลื่อยต้นเทียม เปลือกกระโดน เปลือกมะพร้าว น้ำหอม ขี้เถ้า และหมาก มาใช้ในการทำสีย้อมผ้า ที่ผ่านมากลุ่มศรีนาคาโมเดลได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และปรับปรุงกระบวนการในการย้อมสีธรรมชาติ

ให้มีความติดทนมากยิ่งขึ้น เพื่อมุ่งหวังให้การผลิตสินค้าของกลุ่มเป็นที่ยอมรับของตลาดมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้กลุ่มสมาชิกศรีนาคาโมเดลยังมีความต้องการลวดลายผ้าใหม่ ๆ ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของท้องถิ่น บ่งบอกถึงแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ได้อย่างชัดเจน มีเอกลักษณ์ และแตกต่างจากลายผ้าทั่ว ๆ ไป ปัจจุบันลายผ้าของกลุ่มศรีนาคาโมเดลเป็นลวดลายธรรมชาติ ได้แก่ ลายดอกไม้ ลายปลา ลายใบไม้ ลายผลไม้ ลายรูปทรงรูปร่าง เช่น วงกลม หัวใจ สี่เหลี่ยม ซึ่งลวดลายมาจากการใช้กาบหมากที่ได้จากต้นหมาก ซึ่งเป็นไม้ยืนต้นจำพวกเดียวกับปาล์มที่มีจำนวนมากในพื้นที่ มาขึ้นรูปเป็นบล็อกเพื่อทำลวดลาย ซึ่งเป็นวัสดุธรรมชาติที่หาได้ในท้องถิ่น โดยกลุ่มศรีนาคาโมเดลได้สร้างลวดลายและย้อมสีผ้าจากธรรมชาติ เมื่อได้ผ้าผืนใหญ่จะส่งต่อไปยังกลุ่มวิสาหกิจอื่น ๆ ในพื้นที่ เพื่อให้แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ได้แก่ เสื้อผ้าสตรี เสื้อผ้าบุรุษ หมวก กระเป๋าผ้า ผ้าพันคอ สมุดบันทึก เป็นต้น แล้วนำมาจัดจำหน่ายต่อไป ทางกลุ่มศรีนาคาโมเดลมีความต้องการให้มีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่มีลวดลายสวยงาม สะท้อนเอกลักษณ์ของกลุ่ม ตลอดจนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า เหมาะกับการซื้อเป็นของขวัญ ของที่ระลึก ของชำร่วย ช่วยให้ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่น แปลกตา ช่วยดึงดูดความสนใจของลูกค้าได้มากขึ้น

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาสรุปปัญหาและความต้องการของกลุ่มศรีนาคาโมเดล เพื่อหาแนวทางในการออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าย้อมสีธรรมชาติและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมสีธรรมชาติ ดังนี้

1) การออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าย้อมสีธรรมชาติของกลุ่มศรีนาคาโมเดล มีความต้องการลวดลายผ้าใหม่ ๆ ที่สามารถสะท้อนเรื่องราว อัตลักษณ์ หรือเอกลักษณ์ของพื้นที่ อาทิเช่น ลายดอกไม้ ขมิ้น ดอกไม้ป่า ให้มีความเป็นธรรมชาติ ใช้วัตถุดิบหลักในการผลิตจากพืชพรรณที่เป็นทรัพยากรของท้องถิ่น

2) การออกแบบและพัฒนาลวดลายบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมสีธรรมชาติของกลุ่มศรีนาคาโมเดล มีความต้องการให้ออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า ช่วยดึงดูดความสนใจของลูกค้า โดยเป็นบรรจุภัณฑ์ที่ไม่ทำลายธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม

2. การออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าย้อมสีธรรมชาติและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มศรีนาคาโมเดล

ผู้วิจัยได้จัดสนทนากลุ่ม (focus group) กับสมาชิก

กลุ่มศรีนาคาโมเดล เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้มีส่วนร่วม
ในกระบวนการออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าและบรรจุภัณฑ์
ซึ่งได้ข้อสรุปดังนี้

2.1 การออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าย้อมสีธรรมชาติ
โดยออกแบบเป็นพิมพ์ที่ทำจากวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่น คือ
กาบหมาก และเพื่อหาลายผ้าที่แสดงความเป็นอัตลักษณ์
เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ สมาชิกกลุ่มจึงได้เสนอให้ใช้
ลายดอกขมิ้น ซึ่งเป็นพืชสมุนไพรเด่นที่มีการเพาะปลูกเป็นหลัก

ของท้องถิ่น (ประมาณ 200 ไร่ของพื้นที่ทั้งหมด) เมื่อมีกล่าวถึง
ดอกไม้ประจำชุมชนบ้านนา ทำให้ผู้คนทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่
จะนึกถึงดอกขมิ้น ซึ่งสอดคล้องกับการมีภูมิโนเวตเป็นภูเขา
และมีทรัพยากรท้องถิ่นที่โดดเด่น จึงสามารถออกแบบลายได้
3 ลาย ดังนี้

2.1.1 ลายดอกขมิ้นศรีนาคา เป็นลายดอกขมิ้นที่สะท้อนถึง
พืชพรรณของท้องถิ่นร่วมกับธรรมชาติในท้องถิ่น อาทิเช่น
ดอกไม้ป่า ผีเสื้อ ไผ่ไม้ ดังแสดงในภาพที่ 2-4

ภาพที่ 2 การออกแบบภาพร่างดอกขมิ้นและธรรมชาติในชุมชน

ภาพที่ 3 บล็อกลายดอกขมิ้นศรีนาคาที่ใช้ทำลวดลายผ้าที่ทำมาจากกาบหมาก

ภาพที่ 4 ลายดอกขมิ้นศรีนาคาเมื่อย้อมลงบนผ้าด้วยสีธรรมชาติ (สีเหลืองจากขมิ้น)

2.1.2 ลายดอกไม้ป่าเขาคราม เนื่องจากมีภูมิโนเวตเป็นเขา
อีกทั้งบ้านเขาครามเป็นหนึ่งในชุมชนที่ตั้งอยู่ในตำบลบ้านนา
เป็นชุมชนเล็ก ๆ ท่ามกลางธรรมชาติ มีพืชพันธุ์นานาชนิด

มีดอกไม้ป่าที่สวยงาม โดยเฉพาะดอกดาหลา ซึ่งถือเป็น
ไม้พื้นถิ่น ดังภาพที่ 5-6

ภาพที่ 5 บล็อกลายดอกไม้ป่าเขาครามที่ทำมาจากกาบหมาก

ภาพที่ 6 ลายดอกไม้ป่าเขาครามเมื่อย้อมลงบนผ้าด้วยสีธรรมชาติ (สีเหลืองจากขมิ้น)

2.1.3 ลายผลไม้เขาคราม ด้วยลักษณะภูมิประเทศที่เป็น
ภูเขา มีต้นไม้พันธุ์นานาชนิด จึงเป็นพื้นที่ที่มีผลไม้หรือไม้ผล
ได้แก่ มังคุด ลองกอง มะม่วง เป็นต้น ผู้วิจัยและสมาชิกกลุ่ม

ได้เลือกใช้มังคุด ลองกอง และมะม่วงเป็นลายที่สื่อถึงผลไม้
เป็นชุมชนบ้านเขาครามที่มีผลไม้ที่มีรสชาติหวาน อร่อย
ดังภาพที่ 7-9

ภาพที่ 7 การออกแบบภาพร่างลายผลไม้เขาคราม

ภาพที่ 8 บล็อกลายผลไม้เขาครามที่ทำมาจากกาบหมาก

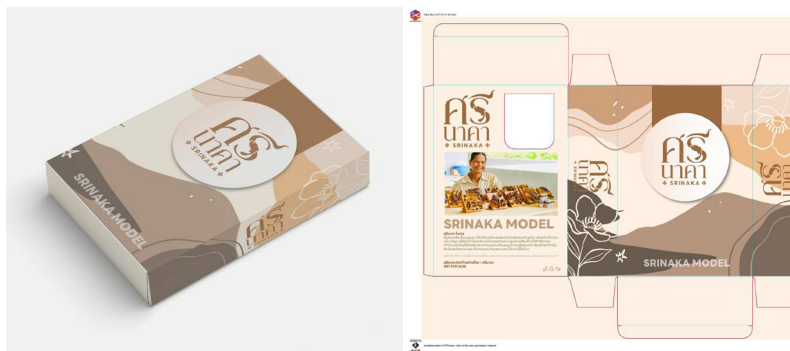

ภาพที่ 9 ลายผลไม้เขาครามเมื่อย้อมลงบนผ้าด้วยสีธรรมชาติ (สีน้ำตาลอ่อนจากดิน)

2.2 การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์
ผ้าย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มศรีนาคาโมเดล มีความต้องการ
บรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ที่วางจำหน่าย
ในกลุ่มศรีนาคา ที่มีความสวยงาม สามารถจำหน่ายเป็นของ
ที่ระลึก ของฝาก ที่ทรงคุณค่า และมีความพิเศษ น่าสนใจ
ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบบรรจุภัณฑ์ 2 รูปแบบ ได้แก่ แบบถุง
กระดาษ และแบบกล่องกระดาษ โดยทั้งสองแบบออกแบบ
โดยเน้นโทนสีเอิร์ธโทน ได้แก่ สีน้ำตาลอ่อน น้ำตาลเข้ม
ซึ่งเป็นกลุ่มสีที่เลียนแบบมาจากสีธรรมชาติรอบตัว คือ
สีดิน เพื่อสะท้อนความรู้สึกและต้องการสื่อถึงชุมชน วิถีชีวิต

ภูมิปัญญา ป่า เขา ผืนดิน โดยนิยามให้ “ดิน” เป็นตัวแทน
ของธรรมชาติและความดั้งเดิมของพื้นที่ที่มีธรรมชาติ
ที่สวยงามและใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติในการผลิต มีลวดลาย
3 แบบ ดังนี้

2.2.1 ลายธรรมชาติพันธุ์ไม้เขาคราม เป็นลวดลายของ
ใบไม้ ดอกไม้ สื่อถึงธรรมชาติและพืชพันธุ์นานาชนิด
ของเขาคราม ให้ความรู้สึกถึงธรรมชาติที่ร่มรื่น ใช้โทนสีขาว
ดูสะอาดตา สบายตา เสมือนได้อยู่ใกล้ชิดธรรมชาติ ดังภาพที่
10-11

ภาพที่ 10 บรรจุภัณฑ์แบบกล่องลายธรรมชาติพันธุ์ไม้เขาคราม

ภาพที่ 11 บรรจุภัณฑ์แบบถุงลายธรรมชาติพันธุ์ไม้เขาคราม

2.2.2 ลายสีของธรรมชาติ เป็นลวดลายที่สะท้อนถึงดิน เป็นรูปร่างลักษณะของดิน และใช้โทนสีน้ำตาลเข้ม โดยให้รูปร่างลักษณะของดินแบบต่าง ๆ เป็นตัวแทนของความ

อุดมสมบูรณ์ของผืนดินในชุมชน สื่อถึงวิถีชีวิต ความดั้งเดิมของผืนดิน ผืนป่า ตลอดจนการได้รับประโยชน์จากผืนดิน การผลิตสีย้อมผ้าจากดินธรรมชาติในชุมชน ดังภาพที่ 12-13

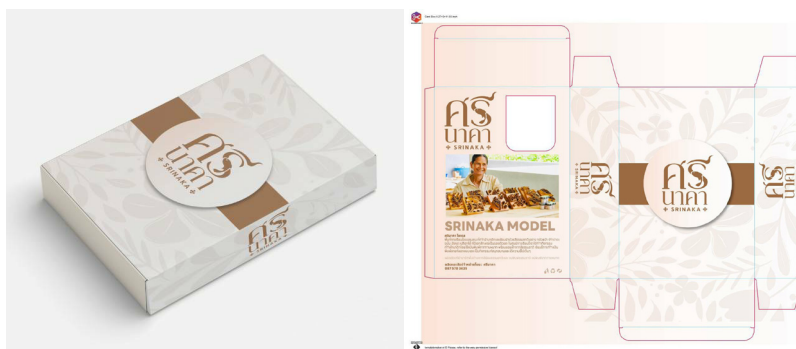
ภาพที่ 12 บรรจุภัณฑ์แบบกล่องลายสีของธรรมชาติ

ภาพที่ 13 บรรจุภัณฑ์แบบถุงลายสีของธรรมชาติ

2.2.3 ลายดอกไม้เขาคราม เป็นลวดลายของดอกไม้ป่าเขาคราม ที่เป็นหนึ่งในเอกลักษณ์ของชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีดอกไม้ป่านานาชนิด มีทั้งความสวยงาม ความหอม และคุณประโยชน์มากมายต่อผู้คนในชุมชน ซึ่งสามารถนำมา

ประกอบอาหาร เป็นยารักษาโรค เป็นสมุนไพร และที่สำคัญสามารถนำมาใช้เป็นสีย้อมผ้าได้เช่นกัน ออกแบบโดยใช้สีสันทึบหลากหลาย และใช้ภาพดอกไม้เป็นตัวแทนของดอกไม้ นานาชนิดของชุมชน ดังภาพที่ 14-15

ภาพที่ 14 บรรจุภัณฑ์แบบกล่องลายดอกไม้เขาคราม

ภาพที่ 15 บรรจุภัณฑ์แบบถุงลายดอกไม้เขาคราม

3. ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อลวดลายผ้า
ย้อมสีธรรมชาติและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้า
ย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มศรีนครโมเดล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยมีกลุ่มเป้าหมาย
จำนวน 50 คน ได้แก่ 1) สมาชิกกลุ่มศรีนครโมเดล จำนวน
15 คน 2) ชาวบ้านในชุมชน จำนวน 10 คน 3) นักวิชาการ
ด้านทัศนศิลป์และการออกแบบ จำนวน 5 คน 4) สมาชิก

กลุ่มวิสาหกิจในเครือข่าย จำนวน 10 คน และ 5) นักท่องเที่ยว/
ลูกค้า จำนวน 10 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม
ความพึงพอใจ พบว่า ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย
ที่มีต่อลวดลายผ้าย้อมสีธรรมชาติและบรรจุภัณฑ์สำหรับ
ผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมสีธรรมชาติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
ที่สุด มีรายละเอียดดังตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อลวดลายผ้าย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มศรีนครโมเดล ตำบลบ้านนา
อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง

ด้านลวดลายผ้า	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. สื่อถึงอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของท้องถิ่น	4.58	0.68	มากที่สุด
2. สะท้อนถึงผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ	4.68	0.52	มากที่สุด
3. สีสันทน ลวดลาย มีความสวยงาม	4.27	0.57	มากที่สุด
4. มีความเป็นเอกภาพ มีจุดเด่นและกลมกลืน	4.44	0.53	มากที่สุด
5. อักษรจดจำได้ง่าย มีองค์ประกอบเหมาะสม	4.35	0.73	มากที่สุด
6. มีความคิดสร้างสรรค์และมีความร่วมสมัย	4.47	0.48	มากที่สุด
รวม	4.47	0.59	มากที่สุด

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มศรีนครโมเดล
ตำบลบ้านนา อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง

ด้านบรรจุภัณฑ์	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ลวดลายบนบรรจุภัณฑ์สื่อถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่น	4.55	0.61	มากที่สุด
2. รูปแบบและขนาดมีความเหมาะสม	4.33	0.51	มากที่สุด
3. บรรจุภัณฑ์มีความสะดวกในการใช้งาน	4.35	0.47	มากที่สุด
4. บรรจุภัณฑ์ช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์	4.48	0.59	มากที่สุด
5. บรรจุภัณฑ์มีความเป็นธรรมชาติ	4.39	0.53	มากที่สุด
6. บรรจุภัณฑ์แสดงรายละเอียดผลิตภัณฑ์	4.30	0.55	มากที่สุด
รวม	4.40	0.54	มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ ลวดลายผ้าย้อมสีธรรมชาติและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ ผ้าย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มศรีนาคาโมเดล พบว่า กลุ่มศรีนาคาโมเดล ตั้งอยู่ในภูมิโนเวศเป็นภูเขาและมีทรัพยากรท้องถิ่นที่โดดเด่น มีความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ และยังคงมีวิถีชุมชนดั้งเดิม มีความต้องการให้หน่วยงานหรือผู้เชี่ยวชาญเข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนในด้านการออกแบบลวดลายผ้าใหม่ ๆ ที่สะท้อนเรื่องราว เอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของชุมชนได้ ปบปรองถึงตัวตนหรือความเฉพาะเจาะจงของกลุ่มได้อย่างชัดเจนเมื่อมีผู้กล่าวถึง “กลุ่มศรีนาคา” อีกทั้งยังมีความต้องการด้านบรรจุภัณฑ์ที่ช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ ดึงดูดความสนใจของลูกค้า สอดคล้องกับการศึกษาของ นีรดาจาริณพร และรุ่งฤทัย ราพิงจิต (Dowcharoenporn & Rumpungjit, 2023) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์เพื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเย็บผ้าและศิลปะประดิษฐ์ ตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์ อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย พบว่า วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเย็บผ้าและศิลปะประดิษฐ์มีความต้องการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนของกลุ่มฯ ที่สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเย็บผ้าและศิลปะประดิษฐ์ ต้องการปรับปรุงปลั๊กสินค้าใหม่ให้มีความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสุโขทัยปรากฏอยู่ในตราสินค้าและสะท้อนถึงอัตลักษณ์ของกลุ่ม อีกทั้งต้องการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับการใช้งาน การป้องกันรักษา การบรรจุ ตอบสนองความต้องการของชุมชนและนำไปใช้ได้จริง และสอดคล้องกับ วิภาวดี พรหมพุทรา และขาม จาตุรงค์กุล (Promputtha & Chaturongakul, 2022) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบอัตลักษณ์ตราสินค้าและผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้าย โดยได้แรงบันดาลใจจากดอกไม้เมืองเลย กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายชุมชนบ้านกกบก อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย โดยจากการลงพื้นที่ได้พบความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีแห่ต้นดอกไม้ จึงได้นำดอกไม้มาเป็นลายในการออกแบบตราผลิตภัณฑ์ โดยใช้ดอกไม้ที่สำคัญของจังหวัดเลย เช่น ดอกไม้ยอดภูเรือ ดอกไม้แห่งขุนเขา เมเปิ้ลแดนสยาม เป็นต้น

2. จากการออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าย้อมสีธรรมชาติและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มศรีนาคาโมเดล พบว่า การออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าย้อมสีธรรมชาติของกลุ่มศรีนาคา มี 3 ลาย

ได้แก่ 1) ลายดอกขมิ้นศรีนาคา 2) ลายดอกไม้ป่าเขาคราม และ 3) ลายผลไม้เขาคราม ซึ่งทั้ง 3 ลายนี้ ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มศรีนาคาโมเดล ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับกลุ่มศรีนาคาโมเดล เข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิด ข้อเสนอแนะ และความต้องการ ตลอดจนการออกแบบบรรจุภัณฑ์แบบกล่องและแบบถุง มี 3 ลาย ได้แก่ 1) ลายธรรมชาติพันธุ์ไม้เขาคราม 2) ลายสีของธรรมชาติ และ 3) ลายดอกไม้ป่าเขาคราม ซึ่งการออกแบบลวดลายผ้าและบรรจุภัณฑ์ข้างต้น เกิดจากการดึงอัตลักษณ์ของชุมชนที่สะท้อนผ่านดอกขมิ้นที่เป็นพืชสมุนไพรประจำท้องถิ่น ดอกไม้ป่าและผลไม้ป่าเขาคราม สะท้อนถึงภูมิโนเวศของกลุ่มศรีนาคาที่เป็นภูเขา มีพืชพรรณธรรมชาตินานาชนิด โดยลายผ้าดอกขมิ้นศรีนาคาได้รับความสนใจมากที่สุด เนื่องจากเป็นลายที่มีการผสมผสานทั้งดอกขมิ้นและดอกไม้ป่า สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของชุมชนได้เป็นอย่างดี ส่วนลายดอกไม้ป่าเขาครามและลายผลไม้เขาคราม ยังไม่สื่อถึงอัตลักษณ์ของชุมชนได้โดดเด่นมากนัก และยังไม่มีความหลากหลายในลวดลาย ส่วนบรรจุภัณฑ์ลายดอกไม้ป่าเขาครามได้รับความสนใจมากที่สุด เนื่องจากมีความสดใส โดดเด่นด้วยภาพดอกไม้ป่า สื่อถึงชุมชนได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับการศึกษาของ กิริติญา สอนเนย (Sornnoey, 2023) ที่ศึกษาเกี่ยวกับศิลปะผ้าทอลายดอกป๊อบสู่การสร้างสรรค์เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายสตรี ที่มีแรงบันดาลใจในการออกแบบจากดอกป๊อบ ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้มงคลพระราชทานของจังหวัดพิษณุโลก เพื่อนำเสนอเรื่องราวเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดผ่านการสร้างสรรค์ศิลปะผ้าทอ โดยใช้เส้นฝ้ายหรือเส้นไหมประดิษฐ์ในการทอด้วยเทคนิคการมัดหมี่แบบเส้นพุ่ง นำเสนอลวดลายทอผ้าดอกป๊อบที่มีความโดดเด่น รองรับความหลากหลายของกลุ่มสตรีวัยทำงานอายุ 25-45 ปี สะท้อนภาพลักษณ์ของชุดที่สามารถสวมใส่ได้ทั้งโอกาสทางการและในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ศตปดินทร์ เคียรประเสริฐ (Khianprasoet, 2023) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างสรรค์เครื่องประดับจากเชรามิกสำหรับโนราตัวนาง พบว่า การออกแบบเครื่องแต่งกายโนราควรบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ความเป็นตัวนางในบริบททางนาฏกรรมผ่านคุณค่าความงามที่สะท้อนรสนิยมอันสูงส่ง ต้องสื่อถึงภาพลักษณ์ของโนราตัวนาง แสดงภาพลักษณ์ของโนราสำหรับตัวผู้สวมใส่ที่พิเศษและให้แตกต่างเป็นที่ประจักษ์ โดยกระบวนการออกแบบได้รับแรงบันดาลใจจากศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้และใบตองแบบไทยที่คงภูมิปัญญาการร้อยแบบดั้งเดิมไว้

3. จากการศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อลวดลายผ้าย้อมสีธรรมชาติและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มศรีนาคาโมเดล พบว่า ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อลวดลายผ้าย้อมสีธรรมชาติและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมสีธรรมชาติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากลวดลายผ้าทั้ง 3 ลายสามารถสื่อถึงอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้ โดยเฉพาะลายดอกขมิ้นศรีนาคาที่สะท้อนถึงความสวยงามของดอกขมิ้นบนผ้าย้อมสีเหลือง เปรียบเทียบกับความงามของดอกขมิ้นในพื้นที่ชุมชนของกลุ่มศรีนาคา และบรรจุภัณฑ์ที่ออกแบบขึ้นทั้งแบบกล่องและแบบถุงสามารถใช้งานได้จริง อีกทั้งลวดลายบนบรรจุภัณฑ์สามารถสื่อถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี และช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ ทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณค่า ดึงดูดความสนใจลูกค้าได้มากขึ้น สะท้อนกับสีสันและลวดลายที่สะท้อนถึงความเป็นธรรมชาติ สอดคล้องกับการศึกษาของ นีร ดาวเจริญพร, ปิยะ อัมศรี, และรุ่งทิศา ดวงสุตา (Dowcharoenporn, Imsri, & Duangsuda, 2022) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบลวดลายงานดอกไม้แบบไทยบนกระเป๋าสตรีจากผ้าด้วยเทคนิคการพิมพ์ซิลค์สกรีน พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อการออกแบบลวดลายงานดอกไม้แบบไทยบนกระเป๋าสตรีอยู่ในระดับมากที่สุด โดยใช้ลวดลายเรขาคณิตที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของงานดอกไม้แบบไทย ประกอบด้วยลวดลายของมาลัย มีจักรหะการร้อยของกลีบดอกที่ชัดเจนเป็นเอกลักษณ์ และผลิตภัณฑ์สามารถนำไปใช้งานได้จริง มีความทันสมัยและแปลกใหม่ วัสดุมีความเหมาะสม และสะดวกสบายในการใช้งาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะงานวิจัย

1. ควรมีการออกแบบลวดลายให้มีสีสันที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน เช่น วัยรุ่น วัยเด็ก วัยผู้ใหญ่ วัยทำงาน ผู้สูงอายุ และมีทั้งเพศชายและเพศหญิง เพื่อให้เกิดความหลากหลาย
2. ควรมีการนำลวดลายที่ออกแบบไว้แล้วไปสำรวจความคิดเห็นหรือความพึงพอใจในมิติของการตลาด โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากขึ้น และแบบสอบถามที่สอดคล้องกับมิติของการตลาด
3. ควรส่งเสริมและพัฒนาทักษะในการออกแบบและพัฒนาลวดลายให้มีความโดดเด่นและเด่นชัดมากยิ่งขึ้น เมื่อลวดลายถูกนำไปย้อมลงบนผ้าด้วยสีธรรมชาติ

4. ควรนำบรรจุภัณฑ์ทั้งในรูปแบบกล่องและแบบถุงไปใช้เฉพาะสินค้าที่มีมูลค่าสูง เนื่องจากบรรจุภัณฑ์มีต้นทุนจึงต้องคำนึงถึงมูลค่าในการใช้บรรจุภัณฑ์กับสินค้าแต่ละประเภท

5. ควรออกแบบบรรจุภัณฑ์ประเภทผ้าด้วย เนื่องจากกลุ่มมีผ้าย้อมสีธรรมชาติที่มีความสวยงามอยู่แล้ว ซึ่งสามารถช่วยลดต้นทุนด้านบรรจุภัณฑ์ได้

6. ควรมีหน่วยงานภาครัฐ เอกชน หรือเครือข่ายชุมชนให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มศรีนาคาโมเดลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ที่น่าสนใจ ได้แก่ อัตลักษณ์ชุมชนของกลุ่มศรีนาคาโมเดล อัตลักษณ์จากลายผ้าย้อมสีธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการออกแบบลายผ้าด้วยวัสดุธรรมชาติ
2. การศึกษาความเป็นไปได้ในมิติการส่งเสริมทางการตลาด การขยายตลาด และช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์
3. การศึกษาความสำเร็จของการดำเนินงานของกลุ่มศรีนาคาโมเดลในรูปแบบของการติดตามผลและต่อยอดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ได้แก่ ทักษะในการออกแบบและพัฒนาลวดลายใหม่ ๆ การประยุกต์ใช้วัสดุธรรมชาติในการออกแบบบรรจุภัณฑ์

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยการยกระดับเศรษฐกิจชุมชนเกื้อกูลตามภูมิเวศเขา-นา จังหวัดพัทลุง ภายใต้โครงการการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำในจังหวัดพัทลุง ปีที่ 3 ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) และหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ในปี พ.ศ. 2565 ร่วมกับมหาวิทยาลัยทักษิณ ตลอดจนภาคีเครือข่าย ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ชุมชน ท้องถิ่น และอื่น ๆ

References

- Banlengloi, Waraporn, Suungthuk, Kanyanat, & Ladnongkhun, Pornpiriya. (2022). Clothing design from printed fabric with plants (การออกแบบเสื้อผ้าจากผ้าพิมพ์ลวดลายด้วยพืชพรรณไม้). *Journal of*

- Home Economics Technology and Innovation**, 1(1): 32-42.
- Dowcharoenporn, Nion, Imsri, Piya, & Duangsuda, Rungtiwa. (2022). Thai flower design on lady bag by silkscreen printing techniques (การออกแบบลวดลายงานดอกไม้แบบไทยบนกระเป๋าสตรีจากผ้าด้วยเทคนิคการพิมพ์ซิลค์สกรีน). **RMUTP Research Journal Humanities and Social Sciences**, 6(2): 21-32.
- Dowcharoenporn, Nion, & Rumpungjit, Rungrutai. (2023). The brand and package designing for product promotion of Khao Kaeo Sri Somboon Sub-district cluster for sewing and craft community enterprise in Thung Saliang district of Sukhothai province (การออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์เพื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเย็บผ้าและศิลปะประดิษฐ์ ตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์ อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย). **Journal of Roi Kaensarn Academi**, 8(4): 174-191.
- Khianprasoet, Satabodin. (2023). Creative invention of ceramic ornaments for female Norah dancer (การสร้างสรรค์เครื่องประดับจากเซรามิกสำหรับโนราตัวนาง). **Silpakorn University Journal**, 43(4): 38-51.
- Promptuttha, Wipawadee, & Chaturongakul, Kham. (2022). The brand identity design project inspired by Loei flower using cotton products of Ban Kok Bok community, Wang Sa Phung district, Loei province (โครงการออกแบบอัตลักษณ์ตราสินค้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้าย โดยได้แรงบันดาลใจจากดอกไม้เมืองเลย กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายชุมชนบ้านกกบก อ. วังสะพุง จ. เลย). In **Proceedings of the 23rd National Graduate Research Conference (Online)**, (pp. 326-344). Khon Kaen: Graduate School, Khon Kaen University.
- Sornnoey, Keeratiya. (2023). The art of weaving flower-patterned silk cloth into creative women's clothing (ศิลปะผ้าทอลายดอกไม้สู่การสร้างสรรค์เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายสตรี). **Silpakorn University e-Journal (Social Sciences, Humanities, and Arts)**, 43(5): 33-43.
- Theppaya, Auttaphon, & Pangkesorn, Anucha. (2023). Community innovation: Creation and development of a peaceful community model (นวัตกรรมชุมชน : การสร้างสรรค์และการพัฒนาชุมชนสันติสุขต้นแบบ). **Journal of Social Sciences and Humanities Research in Asia**, 29(3): 91-100.
- Udom, Tinna. (2023). **Batik Pattern Identity with Natural Indigo Colors to the Design of Souvenir Products, Songkhla Province (อัตลักษณ์ลวดลายผ้าบาติกด้วยสีครามธรรมชาติ สู่การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก จังหวัดสงขลา)**. Doctoral dissertation, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon, Bangkok, Thailand.